

ARENDDT

Hannah Arendt (1906-1975) ble født i Hannover i Tyskland med jødisk bakgrunn. Hennes filosofi er inspirert av andre filosofer fra hennes samtid, eksempelvis Martin Heidegger, som hun studerte under ved Universitetet i Marburg, og Karl Jaspers, som var hennes veilederen på doktorgradsavhandlingen om kjærlighet i St. Augustin virke, fullført ved Universitetet i Heidelberg. Arendt er best kjent for verker som den kontroversielle *Eichmann i Jerusalem. En rapport om ondskapens banalitet* (1963), der hun beretter om rettsaken mot den tidligere SS-offiseren Adolf Eichmann, og som opprinnelig ble utgitt i flere deler som en reportasje for det amerikanske magasinet *The New Yorker*. Arendts akademiske karriere er imponerende på grunnlag av mye mer enn hennes evne til å samhandle med et mangfold av de andre vesentlig skikkelse i det 20. århundrets filosofi. Etter å ha undervist ved flere universiteter i USA ble hun i 1959 den første kvinnelige professoren ved Princeton University.

Allikevel har Arendt antageligvis fått et større gjennomslag utenfor filosofien enn innenfor fagfeltet, men vi anser hennes filosofi som viktig i dagens politiske, og filosofiske, klima. Derfor har vi valgt å dedisere en utgave av *Filosofisk supplement* til henne, selv om Arendt angivelig ikke omtalte seg selv som «filosof». Hennes politiske filosofi er nok det mest kjente aspektet ved hennes virke, men vi har i denne utgaven forsøkt å også belyse andre aspekter ved hennes filosofi. Forhåpentligvis utgjør tekstutvalget, skrevet av forfattere på tvers av flere fagfelt, et godt innblikk i dagens forskning på Arendts filosofi.

«Arendt» er det første dobbeltnummeret av *Filosofisk supplement*. Vi har valgt denne betegnelsen for å tydelig og effektivt kommunisere at våre lesere får to utgaver for prisen av en. Artikkeldelen er her omtrent like lang som et enkeltnummer. Strukturen er også litt forskjellig fra hva våre lesere ellers er vant til. Siden vi har vært så heldige å ha mottatt så mange sterke artikkelbidrag – det doblet av det vi vanligvis har muligheten til å tilby – har vi bestemt oss å gjøre noe litt annerledes. Artikkeldelen består i denne utgaven av to deler: Del I inneholder tre tekster skrevet av bidragsytere med bakgrunn i filosofi, mens del II inneholder tre tekster skrevet av bidragsytere med bakgrunn i andre fag, mer spesifikt komparativ politikk, engelsk litteratur, og samfunnsdidaktikk. Hver del innledes med forord skrevet henholdsvis av Helgard Mahrdt og Ole Sneltevdt.

Del I åpner med artikkelen «Strategiar i møte med eit

ekskluderande samfunn: Innsikter frå Hannah Arendt», der Axel Fjeld drøfter de beklageligvis evigaktuelle temaer vedrørende utenforskap, diskriminering og storsamfunnets ekskludering av minoriteter og utsatte grupper. Fjeld redegjør for Arendts kjente begrepspar *paria* og *parveny*, illustrerer dem ved bruk av skjønnlitterære eksempler hentet fra blant annet Brecht og Kafka, og reflekterer over hvorvidt Arendts innsikter har tålt tidens tann, samt hvilken relevans de kan sies å ha i dagens multikulturelle Norge.

I «Stateless, but Not Powerless: An Arendtian Perspective on Refugees and Power», forsøker Caroline Stampone Oliveira å bevise, kontra det den franske filosofen Jacques Rancière hevdet, at Arendt forfektet det syn at flyktninger kan handle politisk og at de besitter makt. Oliveira fokuserer hovedsakelig på Arendts essay «Vi flyktninger» (1943), der hun presenterer en beretning om hvordan det var å være en flyktning under andre verdenskrig, og hennes maktsbegrep. Oliveira argumenterer for at flyktninger kan være politiske aktører under visse omstendigheter dersom de krever sin stemme og at en tilnærming som avhenger på veldedighet ikke er tilstrekkelig for å oppnå dette formålet.

Eivor Daæ Mæland presenterer Arendts syn på frihet, en viktig del av hennes handlingsfilosofi, i «Freedom in Dark Times: How Arendtian Freedom May Appear». Her ser Mæland på en rekke av Arendts verker, som «What Is Freedom?». Mælands tekst klargjør fenomenene frihet og offentlighet, og forbindelsen Arendt tegner mellom dem. Arendt hevder at frihet er forankret i mer enn det statisk fysiske rom, men snarere er en dynamisk prosess hvilket manifesteres i nesten all menneskelig aktivitet. Politisk frihet blir realisert relasjonelt. Den offentlig frihet, er derfor nødvendig for den overordnede politiske friheten å finne sted, og betinger visse forhold. Arendt hevder derfor at lovbindende betingelser for nålevende, samt fremtidige generasjoner, er nødvendige.

I den første artikkelen i del II, «Tilgivelse – muligheten for en ny begynnelse», relaterer Nanna Lilletvedt Sæten tilgivelsens ontologiske status til Arendts diskusjon av emnet og sammenligner Arendts forståelse av begrepet med hvordan andre tenkere har forstått begrepet. Sæten diskuterer også forholdet mellom tilgivelse som en mellommenneskelig hendelse, og tilgivelse som en del av et større politisk forsoningsarbeid, slik vi for eksempel så etter apartheid-regimets fall i Sør-Afrika.

3-4/2019

Hedda Lingaas Fossum ser på Arendts handlingsfilosofi i «Beginnings and Ends: Hannah Arendt's Concept of *Action*», og sammenligner det med tanker som man kan finne i diktene til den engelsk-amerikanske dikteren W. H. Auden, som var en venn av Arendt. Både Arendt og Auden ser på handlinger som irreversible og uforutsigbare. Dette kan ifølge begge føre til eksistensiell angst. Imidlertid hevder Auden at handlinger må forløses ved hjelp av religiøs tro, mens forsøker Arendt å løse dette på en annen måte. Handlingers uforutsigbarhet løses ved hjelp av evnen til å inngå løfter, som gjør det mulig å forutsi fremtiden med en viss grad av sikkerhet. Handlingenes irreversibilitet løses ved evnen til tilgivelse, som er evnen til å starte på nytt.

Artikkeldelen av utgaven rundes ut med en tekst der Inger Fure Grøtting tar for seg Arendts viktighet innen pedagogikk, nærmere bestemt kunstpedagogikk, i «Arendt, samtidskunst og demokratiopplæring: Om kunstinstitusjoner som arendtske *mellomrom*». Arendts syn på det frie og offentlige rommet, som hun omtalte som «rommet mellom oss», og som har fare for å forsvinne dersom politiske debatter blir for polariserte, blir her av Grøtting knyttet opp mot den norske skolemodellen. Grøttings resonnement er at kunstinstitusjoners kan fungere som åpne rom for dialog ved å tilby betraktende elever muligheten til å forbedre deres evne til refleksjon og til å gjennomføre kritisk tenkning.

Deretter byr vi på et intervju med Peg Birmingham (professor i filosofi ved DePaul University) gjennomført av Vilde Lid Aavitsland. I løpet av deres samtale diskuterer de emner som det politiske, «retten til å ha rettigheter», kritikker mot Arendt vedrørende *embodiment* og *race*, og Birminghams nye bokprosjekt om Arendt og *superfluity*.

Jenny Hjertaas Ljønes har skrevet en omtale av den nylig utgitte Arendt-antologien *Politikk i dystre tider* (Pax Forlag 2019) redigert av Rune Slagstad, som inneholder oversettelser av ti tekster, eksempelvis essays som «Vi flyktninger» i tillegg til utdrag fra lengre verker som *Eichmann i Jerusalem*. Ljønes mener at antologien gir et godt overblikk over Arendts filosofi, at leseren tydelig kan få med seg utviklingen av filosofien hennes, og at det å lese Arendt er en spesiell form for nytelse fordi hun «maler med ord».

Som en bonus viderefører vi også Tormod Fjeld Lies omtale av Arendt-samling *Makt og vold*, som inneholder tre beslektede essays, «Om vold» (1971), «Om terror» (1953), og «Er Amerika et voldelig samfunn?» (1968), alle

oversatt av Lene Auestad. Fjeld Lie hevder at samlingens tekster er tilgjengelige for de som ikke har særlig kjennskap til filosofi og at alle er verdt å lese.

I tillegg til intervjuet har Birmingham bidratt med en artikkel til spalten «Fra forskningsfronten» om den nye retningen som hennes forskning kommer til å ta, som omhandler populisme, demokrati, og kommunisme. Birmingham knytter politiske spørsmål relatert til disse samfunnsstrukturene opp mot, for eksempel, Arendts betraktninger vedrørende rasisme, *superfluosness*, og immoralitet.

Svein Inge Melander har oversatt Wolfgang Heuers artikkel «Politikk og ansvar» («Politik und Verantwortung»). I denne artikkelen diskuterer Heuer Arendts definisjon av politikk og nærliggende emner som makt og pluralitet.

Til «I praksis» har vi gleden av å viderebringe tre seksjoner fra Slagstads portrett av Arendt fra *Politikk i dystre tider*, «Arendt – en tenker uten rekkverk», som begynner med en biografi, deretter fokuserer på betraktning omkring *Menneskets* vilkår, Martin Heidegger og Jürgen Habermas, før Slagstad til slutt relaterer deler av hennes virke til vår samtidige debatter om «fake news» og Donald Trump.

Deretter har vi mesterbrev fra Louise Clover og Sivert T. Ellingsen, og et reisebrev fra Universitetet i Oslo skrevet av Julia Szensny, en tidligere utvekslingsstudent fra Hamburg. Vi har også to utdrag fra *Den leksikryptiske encyclopedi*. Det første omhandler et av Arendts mest omdiskuterte begrep, nemlig ondskapens banalitet, og det andre omhandler totalitarisme. Til slutt byr vi på en quiz med i alt ti temarelevante spørsmål, og utlysningen til årets siste nummer, «Kant».

«Arendt» er ikke bare den lengste utgaven av *Filosofisk supplement* hittil, men også den første som er over ett hundrede sider lang. Vi dekker alt fra denne kontroversielle tenkerens handlingsteori til hvordan hennes filosofi kan anvendes innenfor samfunnsdidaktikk, og vi håper at vi byr på nok hjerneføde for alle slags typer arendtianere, enten leseren har studert filosofi eller ikke.

God lesning!

Vemund H. Jernsletten &
Patrick J. Winther-Larsen
redaktører